

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010; Tālr.: 67686768; Fakss: 67244074; E-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

ATZINUMS pārbaudes lietā Nr. 2012-107-26K

Rīgā

2013.gada 14.februārī

Nr. 6-6/15

Latvijas Motoklubu asociācijai
Valdeķu ielā 51-32
Rīgā, LV-1058

Latvijas Republikas Finanšu ministrijai
Smilšu ielā 1
Rīgā, LV-1010

Zināšanai:
**Latvijas Republikas Saeimas
Finanšu un budžeta komisijai**
Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijai

Par motociklu ekspluatācijas nodokļa samērību

Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – tiesībsargs) ir izskatījis uz Latvijas Motoklubu asociācijas iesnieguma pamata ierosināto pārbaudes lietu Nr.2012-107-26K, lai pārbaudītu Transportlīdzekļa ekspluatācijas un uzņēmumu vieglā transportlīdzekļu nodokļu likumā (turpmāk – Likums) noteiktā regulējuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91.pantam. Latvijas Motoklubu asociācija iesniegumā norāda, ka vairākkārt ir iesniegusi ierosinājumus Latvijas Republikas Saeimai, Satiksmes, Finanšu un Ekonomikas ministrijām ar norādi par netaisnīgu nodokļu aprēķinu motocikliem – summa ir trīs reizes lielāka, nekā mazākajam pēc izmēra vieglajam transportam. Nodokļa maksa motocikliem ir dalīta no 25 līdz 48 latiem. Mazākais transporta nodokļa maksājums vieglajam auto ir nepilni 17 lati. Latvijas Motoklubu asociācija iesniegumā norāda, ka motociklu kā transportlīdzekli izmanto tikai sešus mēnešus gadā – uz pusi mazāk nekā citus transportlīdzekļus. Nodokļa maksas samērīguma princips motociklam attiecībā pret vieglo automobili ir neproporcionāls un sociāli netaisnīgs.

[1] Tiesībsarga likuma 24.panta piektā daļa noteic: „Izskatot pārbaudes lietu, tiesībsargs noklausās pušu un citu personu paskaidrojumus, pieprasa speciālistu

atzinumus, kā arī veic citas likumā noteiktās darbības, kas nepieciešamas pārbaudes lietas izskatīšanai". Pārbaudes lietas ietvaros tiesībsargs vērsās pie Latvijas Republikas Satiksmes ministrijas, VAS „Ceļu satiksmes drošības direkcija” (turpmāk – VAS „CSDD”), Latvijas Republikas Finanšu ministrijas ar lūgumu sniegt informāciju par attiecīgo regulējumu Likumā, kas noteic motociklu ekspluatācijas nodokļa apmēru, pamatojumu un samērīgumu.

[1.1] Tiesībsargs lūdza Latvijas Republikas Satiksmes ministriju sniegt informāciju par sekojošo:

1) Kādēļ nodokļu likme motocikliem ir ievērojami augstāka nekā mazākajam, pēc raksturojošajiem kritērijiem, vieglajam automobilim?

2) Vai motocikli ir salīdzināmi ar vieglajām automašīnām? Vai transportlīdzekļa ietekme uz ceļa segumu, apkārtējo vidi, satiksmes drošību vai citi kritēriji rada pamatu noteikt augstāku nodokļa likmi motociklam?

3) Kādēļ Likumā noteikts pienākums maksāt transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokli arī par periodu, kurā transportlīdzeklis netiek ekspluatēts, ko objektīvi iespējams pierādīt, ņemot vērā datus par transportlīdzekļa valsts tehnisko apskati, lai arī citos līdzīgos gadījumos, kad transportlīdzeklis netiek ekspluatēts (piemēram, Likuma 6.panta pirmās daļas 6.punkts, 9.punkts) tiek piemērots atbrīvojums no transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa maksāšanas.

2012.gada 28.maijā Tiesībsarga birojā tika saņemta 2012.gada 25.maija Latvijas Republikas Satiksmes ministrijas vēstule Nr.04-01/2357 (reģistrēta ar Nr.6-8/323). Satiksmes ministrija norāda, ka, attiecībā uz transportlīdzekļu ekspluatācijas nodokli motocikliem, tai skaitā jautājumus par nodokļa likmēm un samaksas kārtību ir izskatījis Ministru kabinets un likumu pieņēmusi Saeima. Šobrīd spēkā esošās nodokļu likmes ir spēkā no 2011.gada 1.janvāra. Attiecībā uz nodokļu likmēm motocikliem, 2012.gadā tika izskatīti priekšlikumi par likmju samazināšanu, taču minētie priekšlikumi netika atbalstīti. Satiksmes ministrijai nav atšķirīgs viedoklis no kopējā Ministru kabineta un Saeimas viedokļa, tādēļ ministrija neuzskata par nepieciešamu analizēt citus argumentus un paust citu viedokli. Satiksmes ministrija atzīmē, ka 2012.gada 16.maijā notika Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas sēde, kurā piedalījās visas atbildīgās institūcijas (Satiksmes ministrija, Finanšu ministrija, Ceļu satiksmes drošības direkcija, arī tiesībsargs), par attiecīgo jautājumu tika izdiskutēts.

Satiksmes ministrija norāda, ka, attiecībā uz atbrīvojumu piešķiršanas kārtību, Satiksmes ministrija nepiekrīt, ka par motociklu ir jāmaksā nodoklis, ja tas netiek ekspluatēts jeb ar to nepiedalās ceļu satiksmē. Likums paredz visu veidu transportlīdzekļiem vienādu kārtību piešķirt atbrīvojumu, ja transportlīdzeklis netiek izmantots ceļu satiksmē. Ja transportlīdzekļa īpašnieks ar transportlīdzekli nepiedalās ceļu satiksmē, tad, ievērojot Ministru kabineta 2010.gada 30.novembra noteikumus Nr.1080 „Transportlīdzekļu reģistrācijas noteikumi” noteikto kārtību, transportlīdzekli nepieciešams noņemt no uzskaites vai transportlīdzekļa reģistrāciju pārtraukt uz laiku, un nodoklis par attiecīgo laika periodu, kad transportlīdzeklis ir noņemts no uzskaites vai ir pārtraukta transportlīdzekļa reģistrācija, nav jāmaksā.

[1.2] Tiesībsargs lūdza VAS „CSDD” sniegt informāciju par sekojošo:

1) Vai VAS „CSDD” ieskatā tas, ka nodokļa likme motociklam ir noteikta augstāka kā mazākajam pēc raksturojošajiem kritērijiem vieglajam automobilim, ir pamatoti un samērīgi?

2) Vai motocikla ietekme uz ceļa segumu, apkārtējo vidi, satiksmes drošību vai citi kritēriji rada pamatu noteikt augstāku nodokļu likmi motocikliem kā vieglajam automobilim?

2012.gada 4.jūnijā Tiesībsarga birojā tika saņemta 2012.gada 31.maija VAS „Ceļu satiksmes drošības direkcija” vēstule Nr.11.11-10/1046 (reģistrēta ar Nr.6-8/340).

VAS „CSDD” norāda, ka tiesībsargam adresētā Latvijas Republikas Satiksmes ministrijas 2012.gada 25.maija vēstule Nr.04-01/2357 tika izskatīta kopīgi ar VAS „CSDD” un Satiksmes ministrijas atbildē ir atspoguļots abu institūciju viedoklis par tiesībsarga pārbaudes lietā Nr.2012-107-26K pieprasīto informāciju. VAS „CSDD” norāda, ka jebkura nodokļa samazināšana ir solis pretī sabiedrības daļai, uz kuru attiecīgais nodoklis attiecas, taču VAS „CSDD” kompetencē nav patstāvīgi izvērtēt nodokļu politiku, kuru pēc konkrētiem aprēķiniem izstrādā ministrijas. VAS „CSDD” norāda, ka savas kompetences ietvaros sniegts viedoklis Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas sēdē 2012.gada 16.maijā.

[1.3] Tiesībsargs lūdza Latvijas Republikas Finanšu ministriju sniegt informāciju par sekojošo:

1) Kādēļ nodokļu likme motocikliem ir ievērojami augstāka kā mazākajam, pēc raksturojošajiem kritērijiem, vieglajam automobilim?

2) Vai motocikli ir salīdzināmi ar vieglajām automašīnām? Vai transportlīdzekļa ietekme uz ceļa segumu, apkārtējo vidi, satiksmes drošību vai citi kritēriji rada pamatu noteikt augstāku nodokļu likmi motociklam?

3) Kādēļ Likumā noteikts pienākums maksāt transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokli arī par periodu, kurā transportlīdzeklis netiek ekspluatēts, ko objektīvi iespējams pierādīt, ņemot vērā datus par transportlīdzekļa valsts tehnisko apskati, lai arī citos līdzīgos gadījumos, kad transportlīdzeklis netiek ekspluatēts (piemēram, Likuma 6.panta pirmās daļas 6.punkts, 9.punkts) tiek piemērots atbrīvojums no transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa maksāšanas.

2012.gada 11.jūnijā Tiesībsarga birojā tika saņemta Latvijas Republikas Finanšu ministrijas vēstule Nr.5-1-04 (reģistrēta ar Nr.6-8/355). Finanšu ministrija norāda, ka grozījumi Likumā Saeimā tika pieņemti 2012.gada 29.martā un stājās spēkā 2012.gada 1.maijā, un, saskaņā ar Likuma Pārejas noteikumiem daļa tiesību normu stājās spēkā 2013.gada 1.janvārī.

Attiecībā uz transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa maksāšanu, Likuma Pārejas noteikumi paredz, ka nodoklis par transportlīdzekli jāmaksā par kārtējā kalendārā gadā aizvadīto mēnešu skaitu (ieskaitot kārtējo mēnesi), nevis par kārtējo kalendāro gadu, kā to Likums paredzēja līdz 2013.gada 1.janvāra grozījumiem. Atjaunojot motocikla reģistrāciju, transportlīdzekļa ekspluatācijas nodoklis ir jāmaksā sākot ar mēnesi, kurā atjaunota motocikla reģistrācija un, pārtraucot motocikla reģistrāciju uz laiku, nododot numura zīmes, nodoklis, attiecīgi, jāmaksā tikai par mēnešiem, kuros transportlīdzeklis ir piedalījies ceļu satiksmē pēc transportlīdzekļa reģistrācijas atjaunošanas.

Finanšu ministrija norāda, ka, atbilstoši Likuma 4.panta pirmajai daļai, nodokļa likme motocikliem pārsniedz nodokļa likmi vieglajam automobilim, kuram piemērojama vismazākā iespējamā nodokļa likme (22 lati gadā), tikai gadījumā, kad motocikla motora tilpums pārsniedz 1000 kubikcentimetrus (cm³) vai motocikls pirmo reizi reģistrēts pirms 2005.gada 1.janvāra. Pēc VAS „CSDD” sniegtās informācijas,

motociklu, kuri pirmo reizi ir reģistrēti pēc 2005.gada 1.janvāra un kuru motora tilpums ir 1001 kubikcentimetri (cm³) un vairāk, skaits ir salīdzinoši neliels (653), to īpatsvars sastāda tikai 5,3% no visiem motocikliem, tricikliem un kvadricikliem, par kuriem 2011.gadā tika veikta transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa samaksa. Papildus, ministrija norāda, ka 17,6% no visiem motocikliem, tricikliem un kvadricikliem, kuri pirmo reizi reģistrēti pēc 2005.gada 1.janvāra un kuru motora tilpums nepārsniedz 500 kubikcentimetrus (cm³), nodokļa apmērs 2011.gadā samazinājies divas reizes, salīdzinot ar transportlīdzekļu nodevu, kas bija noteikta vienāda visiem motocikliem, tricikliem un kvadricikliem 2010.gadā, savukārt 13,4% gadījumu nodokļu apmērs motocikliem nemainījās, salīdzinot ar 2010.gadā noteikto nodevas apmēru.

Finanšu ministrija norāda, ka, veicot nodokļa piemērošanas principa pārskatīšanu vieglajiem automobiļiem un paredzot zināmu gradāciju pēc noteiktiem tehniskiem parametriem – pēc pilnas masas, motora tilpuma un motora maksimālās jaudas – vienlaicīgi tika pārskatīts nodokļa piemērošanas princips arī motocikliem, paredzot to pēc motora tilpuma. Nodokļa likmes netika paaugstinātas autobusiem un kravas automobiļiem, kas ir salīdzinoši zemākas nekā tādas pašas pilnās masas vieglajam automobilim, jo autobusi un kravas automobiļi pārsvarā tiek izmantoti komercdarbībai. Nodokļa apmērs gan motocikliem, gan vieglajiem automobiļiem ir netieši saistīts ar to ietekmi uz ceļiem un apkārtējo vidi, un, attiecīgi, motocikliem tas ir atkarīgs no motora tilpuma, bet vieglajiem automobiļiem – no pilnas masas, motora tilpuma un motora maksimālās jaudas.

Tā kā motocikli un vieglie automobiļi tiek izmantoti pārsvarā privātām vajadzībām un nodokļu pārskatīšanas mērķis bija palielināt nodokļa slogu jaudīgākiem un ekskluzīvākiem transportlīdzekļiem, līdz ar to nodokļu apmērs tika palielināts gan jaudīgiem vieglajiem transportlīdzekļiem, gan jaudīgiem motocikliem ar dzinēja tilpumu virs 1000 kubikcentimetriem (cm³). Vismazākais iespējamais nodoklis motocikliem ir 12 lati gadā, salīdzinājumam, vismazākā iespējamā nodokļa likme par vieglo transportlīdzekli, kurš pirmo reizi reģistrēts pēc 2005.gada 1.janvāra, ir 22 lati gadā un nodokļa likme par vieglo transportlīdzekli, kurš pirmo reizi reģistrēts pirms 2005.gada 1.janvāra, ir 25 lati gadā. Maksimāli piemērojamā ekspluatācijas nodokļa likme par motociklu ir 48 lati gadā, savukārt maksimālā nodokļa likme par vieglo automobili, kurš pirmo reizi reģistrēts pēc 2005.gada 1.janvāra, ir 462 lati gadā.

Finanšu ministrija norāda, ka, attiecībā uz transportlīdzekļu, kuriem ir beidzies atļaujas piedalīties ceļu satiksmē termiņš, ekspluatāciju nevar viennozīmīgi vērtēt, ka pēc atļaujas termiņa iztecēšanas konkrētais transportlīdzeklis vairs nepiedalās satiksmē. Ministrija uzskata, ka atļaujas piedalīties ceļu satiksmē termiņa beigās vai obligātās civiltiesiskās atbildības polises neesamība nav objektīvs rādītājs, lai transportlīdzeklim piemērotu atbrīvojumu no transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa maksāšanas.

[2] Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11.panta otro, trešo un ceturto daļu, tiesībsarga funkcijas ir: *„sekmēt vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un jebkāda veida diskriminācijas novēršanu; izvērtēt un veicināt labas pārvaldības principa ievērošanu valsts pārvaldē; jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu”*.

[2.1] Latvijas Republikas Satversmes 91.pants noteic, ka *„visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas*

diskriminācijas”. Satversmes tiesa, interpretējot Satversmes 91.pantu, ir atzinusi, ka vienlīdzības princips liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats¹. Tādēļ ir būtiski noskaidrot, vai personas un personu grupas, par kuru tiesībām ir runa konstitucionālajā sūdzībā, ir salīdzināmas². Salīdzināšanai ir jāizvēlas tāda situācija, kurai ir viens vai vairāki kopēji elementi ar pārbaudāmo situāciju. Kopējiem elementiem ir jāapvieno abas situācijas zem viena virsējdziena (*genus proximum*)³. Kopējiem elementiem ir jābūt tādiem, kas pēc iespējas intensīvāk raksturotu abas situācijas.

Kopējais elements motocikliem, tricikliem, kvadricikliem un vieglajām automašīnām ir dalība ceļu satiksmē. Ceļu satiksmes likuma vispārīgo noteikumu 1.panta piektā daļa noteic, ka „*ceļu satiksme ir attiecības, kas rodas, pārvietojoties pa ceļiem ar transportlīdzekļiem vai bez tiem*”. Kā ceļu satiksmes dalībnieki un ceļu lietotāji motocikli, tricikli, kvadricikli un vieglie automobiļi atrodas, vienādos, salīdzināmos apstākļos, līdz ar to ekspluatēšanas nodoklis, kas nonāk valsts kasē – tiek ieskaitīts valsts pamatbudžeta kopējiem ieņēmumiem un tērēts dažādu valsts programmu īstenošanai, tostarp arī Latvijas Republikas Satiksmes ministrijas pārziņā esošajai programmai „Valsts autoceļu fonds”, ir nosakāms pēc līdzīga principiem. Neskatoties uz to, ka motocikli, tricikli, kvadricikli un vieglie automobiļi atrodas vienādos salīdzināmos apstākļos pēc ceļu lietojuma, tostarp nobraukuma ietekmes uz ceļiem, Likuma 4.panta pirmajā, otrajā un trešajā daļā ir noteikta atšķirīga attieksme nodokļu aprēķināšanas kārtībā, ņemot vērā atšķirīgus kritērijus, kā rezultātā motocikliem, tricikliem un kvadricikliem tiek piemērota atšķirīga nodokļa likme.

Likuma 4.panta pirmā daļa nosaka: „*Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokli par tādu motociklu, triciklu un kvadriciklu, kurš pirmo reizi reģistrēts pēc 2005.gada 1.janvāra un par kuru transportlīdzekļa reģistrācijas apliecībā ir informācija par motora tilpumu, maksā atbilstoši tā motora tilpumam kubikcentimetros (cm³) šādā apmērā: 1)līdz 500 cm³ — 12 lati; 2)no 501 līdz1000 cm³ — 24 lati; 3)no 1001 līdz1500 cm³ — 36 lati; 4)virs 1500 cm³ — 48 lati*”, 4.panta otrā daļa nosaka: „*Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodoklis par motocikliem, tricikliem un kvadricikliem, kuri nav minēti šā panta pirmajā daļā, ir 25 lati*”.

Automašīnām noteikta detalizētāks nodokļu aprēķins, 4.panta 3. daļā, nosakot: „*Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokli par tādu vieglo automobili, kurš ir aprīkots ar iekšdedzes dzinēju vai pēc savas konstrukcijas ir aprīkots ar iekšdedzes dzinēju un kā mehānisku dzinējspēku izmanto enerģiju no transportlīdzeklī glabātas elektroenerģijas vai dzinējspēka glabāšanas iekārtas (piemēram, akumulators, kondensators, spararats vai generators u.c.) un pirmo reizi reģistrēts pēc 2005.gada 1.janvāra, un par kuru transportlīdzekļa reģistrācijas apliecībā ir informācija par pilno masu, motora tilpumu un motora maksimālo jaudu, maksā, summējot nodokļa likmes atbilstoši vieglā automobiļa pilnai masai, motora tilpumam un motora maksimālajai jaudai šādā apmērā: 1) par pilno masu kilogramos (kg): a) līdz 1500 kg*

¹ sk. Satversmes tiesas 03.04.2001. g. sprieduma lietā Nr. 2000-07-0409 secinājumu daļas 1. punktu

² sk. Satversmes tiesas 14.06.2007.g. sprieduma lietā Nr. 2006-31-01, 14. punktu.

³ Sk. Latvijas Republikas Satversmes komentāri VII nodaļa Cilvēka pamattiesības, Latvijas Vēstnesis, 2011., 95.lp.

— 10 lati, b) no 1501 kg līdz 1800 kg — 21 lats, c) no 1801 kg līdz 2100 kg — 36 lati, d) no 2101 kg līdz 2600 kg — 46 lati, e) no 2601 kg līdz 3000 kg — 55 lati, f) no 3001 kg līdz 3500 kg — 64 lati, g) vairāk par 3500 kg — 72 lati; 2) par motora tilpumu kubikcentimetros (cm^3): a) līdz $1500\ cm^3$ — 6 lati, b) no $1501\ cm^3$ līdz $2000\ cm^3$ — 15 lati, c) no $2001\ cm^3$ līdz $2500\ cm^3$ — 24 lati, d) no $2501\ cm^3$ līdz $3000\ cm^3$ — 36 lati, e) no $3001\ cm^3$ līdz $3500\ cm^3$ — 60 lati, f) no $3501\ cm^3$ līdz $4000\ cm^3$ — 105 lati, g) no $4001\ cm^3$ līdz $5000\ cm^3$ — 150 lati, h) virs $5000\ cm^3$ — 195 lati; 3) par motora maksimālo jaudu kilovatos (kW): a) līdz $55\ kW$ — 6 lati, b) no $56\ kW$ līdz $92\ kW$ — 15 lati, c) no $93\ kW$ līdz $129\ kW$ — 24 lati, d) no $130\ kW$ līdz $166\ kW$ — 36 lati, e) no $167\ kW$ līdz $203\ kW$ — 60 lati, f) no $204\ kW$ līdz $240\ kW$ — 105 lati, g) no $241\ kW$ līdz $300\ kW$ — 150 lati, h) virs $300\ kW$ — 195 lati”.

Tādējādi vieglākajai automašīnai ar mazāko motora tilpumu līdz $1500\ cm^3$ nodokļa likme ir noteikta 22 lati, savukārt motocikliem ar motora tilpumu līdz $1500\ cm^3$ ($1001\ cm^3 - 1500\ cm^3$) ir noteikta nodokļa likme 36 latu apmērā. Motocikliem ar motora tilpumu virs $1500\ cm^3$ nodokļu likme ir noteikta 48 lati, bet motocikliem, kam nav noteikts motora tilpuma 25 lati, neparedzot pakāpenisku nodokļa likmes pieaugumu kā automašīnām.

[2.2] Ja attieksme salīdzināmās situācijās ir atšķirīga, tad vienlīdzības princips tomēr nav pārkāpts tad, ja atšķirīgā attieksme ir attaisnojama⁴. Uz valsts gulstas pierādījumu nasta, ka atšķirīgā attieksme abās salīdzināmās situācijās ir attaisnojama⁵. Atšķirīgā attieksme divās salīdzināmās situācijās ir attaisnojama, ja ir izpildīti trīs nosacījumi, pirmkārt, tai ir saprātīgi iemesli, otrkārt, tai ir leģitīms mērķis un treškārt, tā ir samērīga⁶. Leģitīmajam mērķim ir jābūt gan visa tiesiskā noregulējuma (likuma) mērķim pašam par sevi (eksternais mērķis), gan līdzeklim tā sasniegšanai – atšķirīgajai attieksmei (internais mērķis)⁷.

Tiesībsarga ieskatā augstākas nodokļa likmes noteikšanā motocikliem, tricikliem, kvadricikliem, salīdzinot ar vieglajām automašīnām, nav saskatāmi saprātīgi iemesli un leģitīms mērķis. Motocikliem, tricikliem, kvadricikliem ietekme uz vidi un ceļiem nav lielāka kā vieglajām automašīnām, kas būtu jāņem vērā pie nodokļu aprēķina.

Iepriekš minētajā Latvijas Republikas Satiksmes ministrijas 2012.gada 25.maija vēstulē Nr.04-01/2357, VAS „CSDD” 2012.gada 31.maija vēstulē Nr.11.11-10/1046, Latvijas Republikas Finanšu ministrijas 2012.gada 11.jūnijā vēstulē Nr.5-1-04 tiesībsargam nav norādīts objektīvs pamatojums, leģitīmais mērķis, nosakot atšķirīgus nodokļa noteikšanas kritērijus, kas viedo lielāku nodokļa likmi motocikliem, tricikliem, kvadricikliem, salīdzinot ar vieglajām automašīnām. Latvijas Republikas Finanšu ministrija savā atbildes vēstulē norādījusi, ka *motocikli un vieglie transportlīdzekļi pārsvarā tiek izmantoti privātām vajadzībām*, kas pats par sevi ir leģitīms attaisnojums noteikt konkrēto transportlīdzekļu īpašniekiem salīdzinoši lielāku nodokļu slogu nekā kravas un autobusu īpašniekiem, bet tiesībsargs nav guvis pārliecību par to, ka

⁴ sk. Satversmes tiesas 26.06.2002.g. sprieduma lietā Nr. 2001-02-0106, 4. punktu.

⁵ Sk. Latvijas Republikas Satversmes komentāri VII nodaļa Cilvēka pamattiesības, Latvijas Vēstnesis, 2011., 96.lp.

⁶ ECT spriedums Karlheinz Schmidt v. Germany. 13580/88, 18.07.1994. 24.punkts.

⁷ Sk. Latvijas Republikas Satversmes komentāri VII nodaļa Cilvēka pamattiesības, Latvijas Vēstnesis, 2011., 97.lp.

motocikli, tricikli, kvadricikli, pēc to lietošanas īpašībām būtu, kā to norādījusi Finanšu ministrija, „*ekskluzīvāki*” nekā vieglie transportlīdzekļi.

Finanšu ministrijas izstrādātajā 2010.gada 3.decembra Likumprojekta „Transportlīdzekļu nodokļu likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācija),⁸ uz kura pamata izstrādāts Likums, nav norādīts pietiekams pamatojums transportlīdzekļa ikgadējās nodevas noteikšanai. Likumprojekta „Transportlīdzekļu nodokļu likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija) otrās daļas 3.punktā, *Tiesību akta ietekme uz sabiedrību. Tiesiskā regulējuma finansiālā ietekme*, norādīts: „*Likumprojekta I. sadaļa nemaina ar nodokli apliekamos objektus. Nodokļa likmes tiek mainītas motocikliem, tricikliem un kvadricikliem, kā arī vieglajiem automobiļiem, kuriem tiek mainīta nodokļa aprēķināšanas kārtība. Tā rezultātā, pieņemot likumu, saskaņā ar Finanšu ministrijas aprēķinu, iespējams nodokļa iekasējuma palielinājums par 5 002,3 tūks. Ls*”.

Saskaņā ar Likuma Pārejas noteikumu 1. punktu ar Likuma spēkā stāšanos spēku zaudē likums “Par transportlīdzekļu ikgadējo nodevu”. 2009.gada 25.novembra likumprojekta “Grozījumi likumā “Par transportlīdzekļu ikgadējo nodevu”” anotācijas otrās daļas 6.-6.7.punktā norādīts: „*Ievērojot to, ka transportlīdzekļu izmantošana notiks racionālāk – vairāk tiks lietoti mazās un vidējās klases automobiļi, t.i. automobiļi ar pilnu masu līdz 1800 kg, prognozējams, ka samazināsies vides piesārņojums no transportlīdzekļu izplūdes gāzēm*⁹”. No minēta var secināt, ka ietekme uz vidi ir tikusi vērtēta, izstrādājot nodokļu regulējumu transportlīdzekļiem, tomēr pašreiz spēkā esošajā regulējumā šie apsvērumi nav ņemti vērā pietiekamā apmērā.

Ņemot vērā minēto, tiesībsargs secina, ka **pašreiz spēkā esošais motocikla, tricikla un kvadricikla ekspluatācijas nodokļa aprēķins motocikliem, tricikliem un kvadricikliem nav tiesisks un samērīgs**, paredzot, ka par vieglo automobili, kas pirmo reizi reģistrēts pēc 2005.gada 1.janvāra ar 1) pilno masu līdz 1500 kg; 2) motora tilpumu kubikcentimetros līdz 1500 cm³; 3) motora maksimālo jaudu kilovatos līdz 55 KW ir jāmaksā ekspluatācijas nodoklis 22 lati gadā, savukārt, pēc salīdzināmā, Likumā iekļautā kritērija, motora tilpuma kubikcentimetros, par motociklu, triciklu, kvadriciklu, kas pirmo reizi reģistrēts pēc 2005.gada 1.janvāra un kura dzinēja tilpums ir 1001cm³-1500cm³ ir jāmaksā 36 lati. Nosakot, ka motociklu, triciklu un kvadriciklu īpašniekiem par transportlīdzekļa ekspluatēšanu ir jāmaksā salīdzinoši lielāks nodoklis nekā vieglā transportlīdzekļa īpašniekam, **ir pārkāpts Satversmes 91.pantā noteiktais tiesiskās vienlīdzības princips**.

[3] Nosakot transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokli un tā likmes, likumdevējs nav ņēmis vērā, ka motocikli, tricikli un kvadricikli objektīvu apsvērumu dēļ nepiedalās satiksmē visu gadu. Attiecībā uz tiešas dalības ilgumu ceļu satiksmē motocikli, tricikli un kvadricikli neatrodas vienādā salīdzināmā situācijā ar vieglajām automašīnām, kas ceļu satiksmē tieši piedalās visu gadu, līdz ar to nodoklis par transportlīdzekļu ekspluatāciju motocikliem, tricikliem un kvadricikliem ir izvērtējams pēc atsevišķiem apsvērumiem un nosakāms par to periodu, par kuru tie tieši piedalās ceļu satiksmē.

Latvijas Republikas Satiksmes ministrija tiesībsargam norādījusi: *Ja transportlīdzekļa īpašnieks ar transportlīdzekli nepiedalās ceļu satiksmē, tad, ievērojot*

⁸<http://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS10.nsf/0/60FD1587EFF35634C22577F2002BEEB6?OpenDocument>

⁹ <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/C765A4B759E394EBC2257679003EDC0F?OpenDocument>

Ministru kabineta 2010.gada 30.novembra noteikumus Nr.1080 „Transportlīdzekļu reģistrācijas noteikumi” noteikto kārtību, transportlīdzekli nepieciešams noņemt no uzskaites vai transportlīdzekļa reģistrāciju pārtraukt uz laiku un nodoklis par attiecīgo laika periodu nav jāmaksā. Latvijas Republikas Finanšu ministrija, savukārt, norāda: (..)piemēram, 2013.gada aprīļa mēnesī, atjaunojot motocikla reģistrāciju, transportlīdzekļa ekspluatācijas nodoklis būs (ir) jāmaksā par aprīļa mēnesi, nevis visu gadu, savukārt, piemēram, septembrī pārtraucot reģistrāciju uz laiku, nododot numura zīmes, nodoklis būs (ir) jāmaksā tikai par pieciem mēnešiem, kuros transportlīdzeklis piedalījies ceļu satiksmē pēc transportlīdzekļa reģistrācijas atjaunošanas. Valsts tiešās pārvaldes iestādes norādījušas uz transportlīdzekļa īpašnieka, tai skaitā motocikla, tricikla un kvadricikla īpašnieka vienīgo tiesisko iespēju nemaksāt ekspluatācijas nodokli par pilnu gadu – 12 mēnešiem – transportlīdzekli nepieciešams noņemt no uzskaites, uz laiku pārtraukt transportlīdzekļa reģistrāciju, nodot numura zīmes, pēc tam atjaunot uzskaitē (tiek dzēsta atzīme Transportlīdzekļu un to vadītāju reģistrā par reģistrācijas pārtraukšanu uz laiku), atgriezt transportlīdzekļa numura zīmes.

Atbilstoši Satiksmes ministrijas un Finanšu ministrijas norādītajam, lai motocikla īpašnieks panāktu sev labvēlīgu risinājumu, ir nepieciešams veikt visas augstāk minētās administratīvās darbības, kas prasa gan laika resursu no transportlīdzekļu īpašniekiem, papildus izdevumus, gan nelietderīgi noslogo valsts pārvaldes administratīvos resursus (VAS „CSDD” personāla, IT tehnoloģiju, kancelejas izmaksas).

Tiesībsarga ieskatā valsts pārvaldes darbībā vienlīdz svarīga ir labas pārvaldības principa ievērošana. Atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta piektajā daļā norādītajam valsts pārvalde savā darbībā ievēro labas pārvaldības principu. Lai gan Satversmē tieši netiek minētas tiesības uz labu pārvaldību, tomēr Latvijas Republikas Satversmes tiesa savos spriedumos ir secinājusi, ka labas pārvaldības princips izriet no Latvijas Republikas Satversmes 1. un 89.panta. Tas ietver taisnīgu procedūru īstenošanu saprātīgā laikā un citus noteikumus, kuru mērķis ir panākt, lai valsts pārvalde ievērotu cilvēktiesības¹⁰. Tādējādi no Satversmes tiesas prakses izriet, ka šim principam ir konstitucionāls rangs, turklāt tiesības prasīt šā principa ievērošanu ir vienas no personas pamattiesībām. Tā kā Latvija ir Eiropas Savienības dalībvalsts, tad ir jāņem vērā arī labas pārvaldības principa izpratne Eiropas Savienībā. Eiropas Savienībā tiesības uz labu pārvaldību ir atzītas par vienu no personas pamattiesībām¹¹.

Situācijā, kad pastāv objektīvi apstākļi, kas liedz motociklu, triciklu un kvadriciklu īpašniekiem aptuveni pusgadu piedalīties ceļu satiksmē (no oktobra līdz martam), likumdevējam un valsts pārvaldei, ievērojot labas pārvaldības principu, kas citstarp ietver arī valsts institūciju darboties spēju un darba mūsdienīgu organizāciju, valsts iestāžu pakalpojumu pieejamību un kvalitāti¹², nav pamata nelietderīgi noslogot administratīvos resursus, vienlaikus radot neērtības arī motociklu, triciklu un

¹⁰Satversmes tiesas 2003.gada 25.marta sprieduma lietā Nr.2002-12-01 secinājumu daļas 6.punkts; Satversmes tiesas 2003.gada 23.aprīļa sprieduma lietā Nr.2002-20-0103 secinājumu daļas 5.punkts

¹¹Kovaļevska A. Labas pārvaldības princips. *Latvijas Vēstnesis*, pielikums *Jurista Vārds*, 2005. 16.augusts, Nr.30 (385)

¹² LR Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija „Latvijas nacionālais attīstības plāns 2007.-2013.gadam”, 2006., 26.lpp.

kvadriciklu īpašniekiem, tā vietā, lai matemātiski objektīvi noteiktu mazāku nodokļa likmi jau normatīvajā aktā.

[4] Uz tiesiskās vienlīdzības principa pārkāpumiem tiesībsargs vērsa Saeimas deputātu un ministriju pārstāvju uzmanību jau 2012.gada 16.maija Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas sēdē. Diskutējot par nodokļu apmēru motocikliem tika nolemts, ka no nākamā gada tehniskā apskate motocikliem būs jāveic reizi divos gados.¹³

Ar 2012.gada 29.novembra likumu "Grozījumi Ceļu satiksmes likumā", kas stājās spēkā 2013.gada 1.janvārī, tika grozīts Ceļu Satiksmes likums, tā 16.panta 5¹. daļā nosakot: „Latvijā un ārvalstīs iepriekš neregistrētam motociklam, triciklam un kvadriciklam pirmreizējo valsts tehnisko apskati veic ne vēlāk kā 24 mēnešus pēc tam, kad attiecīgais transportlīdzeklis pirmoreiz reģistrēts Latvijā, ievērojot termiņu, kāds norādīts atļaujā piedalīties ceļu satiksmē. Turpmākās valsts tehniskās apskates minētajiem transportlīdzekļiem veic katru otro gadu, ievērojot termiņu, kāds norādīts atļaujā piedalīties ceļu satiksmē”. Likumprojekta anotācijā norādīts: „likumprojektā atbilstoši dotajam uzdevumam ir iestrādāti jauni termiņi valsts tehniskās apskates veikšanai. Ievērojot minēto, Eiropas Savienības tiesību aktus, kas paredz termiņa amplitūdu, nosakot tikai maksimālo periodiskumu, dodot iespēju dalībvalstīm to samazināt atbilstošu katras valsts nepieciešamībai, un transportlīdzekļu izmantošanas īpatnības, likumprojekts nosaka dažādus termiņus: vieglajam automobilim, piekabēm ar pilnu masu līdz 3500kg, motociklam, triciklam un kvadriciklam valsts tehnisko apskati pirmo reizi veic ne vēlāk kā 24 mēnešus pēc dienas, kad transportlīdzeklis pirmo reizi reģistrēts, ievērojot atļaujā piedalīties ceļu satiksmē noteikto termiņu. Turpmākās valsts tehniskās apskates minētajiem transportlīdzekļiem veic katru gadu, ievērojot atļaujā piedalīties ceļu satiksmē noteikto termiņu”¹⁴.

Norādot minētajā likumprojektā uz transportlīdzekļu īpatnībām, Ceļu satiksmes likumā iekļaujot regulējumu, kas nosaka personas tiesības veikt tehnisko apskati motocikliem, tricikliem un kvadricikliem reizi divos gados, faktiski tiek prezumēts un no likumdevēja puses atzīts, ka ar motociklu, triciklu un kvadriciklu nav iespējams tieši piedalīties ceļu satiksmē visu gadu, līdz ar to, analogiski būtu jānosaka transportlīdzekļa ekspluatācijas nodoklis, kas ir samērīgs transportlīdzekļa ekspluatēšanas periodam.

Jautājums par nevienlīdzību nodokļa noteikšanas kārtībā 2012.gadā nav risināts. 2012.gada 16.maija Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas sēdē argumentējot, ka motocikli nerada sastrēgumus pilsētā, tiem ir sezonāls raksturs un mazāk izmešu nekā automašīnām, Latvijas Motoklubu asociācijas prezidents Aivars Freimanis norādīja, ka motociklu nodoklim ir jābūt godīgiem attiecībā pret automašīnām. A. Freimanis arī pauda sašutumu, kāpēc lielāki nodokļi ir tiem motocikliem, kuri ir reģistrēti pēc 2005.gada. Latvijas Motoklubu asociācija piedāvā nodokli par motociklu, triciklu un kvadriciklu maksāt atbilstoši tā motora tilpumam šādā apmērā: līdz 500 cm³ - 12 lati, no 501 līdz 1000 cm³ - 16 lati, no 1001 līdz 1500 cm³ - 20 lati, virs 1500 cm³ - 24 lati, bet pārējiem - 24 lati. Nepiekrītot Latvijas Motoklubu asociācijas viedoklim, Finanšu ministrijas parlamentārā sekretāre Karīna

¹³ <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19707-budzeta-komisija-tehniska-apskate-motocikliem-bus-javeic-reizi-divos-gados>

¹⁴ <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/90A7BC35987D54C7C2257A6E0048CF99?OpenDocument>

Korna informēja, ka pašlaik motocikliem nodokļu likme ir no 12 līdz 48 latiem gadā, bet pēc asociācijas piedāvājuma ietaupījums būtu tikai viens lats mēnesī, turklāt ienākumi budžetā samazinātos par 127 tūkstošiem latu gadā¹⁵.

Tiesībsargs konstatē, ka ar 2012.gada 29.marta likumu "Grozījumi Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa un uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa likumā", 2012.gada 15.novembra likumu "Grozījumi Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa un uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa likumā" nav veikti nepieciešamie grozījumi, kas novērstu tiesībsarga iepriekš norādīto tiesiskās vienlīdzības principa pārkāpumu.

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 25.panta pirmo daļu tiesībsargs pabeidz pārbaudes lietu Nr.2012-107-26K, konstatējot tiesiskās vienlīdzības principa un labas pārvaldības principa pārkāpumu attiecībā uz transportlīdzekļu ekspluatācijas nodokļa likmi, kas piemērojama motocikliem, tricikliem un kvadricikliem. Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 12.panta 8.punktu, tiesībsargs uzskata par nepieciešamu grozīt Likuma 4.panta pirmajā un otrajā daļā noteikto nodokļa likmi, nosakot to samērīgu ar vieglajām automašīnām, kā arī ņemt vērā minēto transportlīdzekļu ekspluatācijas sezonālo raksturu.

Tiesībsargs lūdz Finanšu ministriju kā vadošo valsts pārvaldes iestādi nodokļu politikas jomā ne vēlā kā trīs mēnešu laikā no šī atzinuma saņemšanas dienas informēt tiesībsargu par iespējamajiem risinājumiem tiesiskās vienlīdzības principa un labas pārvaldības principa pārkāpuma novēršanai.

Ar cieņu

tiesībsargs

J.Jansons

Upmacis, Bērziņa, Rezevska 67201405

¹⁵ <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/19707-budzeta-komisija-tehniska-apskate-motocikliem-bus-javeic-reizi-divos-gados>